

**HAKKÂRÎ
ÜNİVERSİTESİ**

**ZANÎNGEHA
HEKARİYÊ**

**ULUSLARARASI
KÜRT KADIN KONGRESİ**

1-5 EKİM 2009

HAKKÂRÎ

**HAKKÂRÎ
ÜNİVERSİTESİ**

**ZANÎNGEHA
HEKARİYÊ**

**ULUSLARARASI
KÜRT KADIN KONGRESİ**

1-5 EKİM 2009

HAKKÂRÎ

Kongre Başkanı
Prof. Dr. İbrahim Belenli

Kongre Başkan Yardımcıları

Dilek Yeşilbaş
İpek Erbarut

Kongre Sekreteri

Ayşegül Altıntaş

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Şahika Yüksel
Prof. Dr. Sema Aydoğan
Prof. Dr. Naci Bostancı
Prof. Dr. Fuat Keyman
Yrd. Doç. Dr. Selim Temo Ergül
Prof. Dr. Ruhi Köse
Prof. Dr. Vedat Buz
Prof. Dr. Can Cimilli

Düzenleme Kurulu

Özden Kaya
Rahmi Özdemir
Hacer Özcan
Okan Albayrak

İÇİNDEKİLER

(Prof. Dr. İbrahim Belenli).....	5
Kent(li) Kürt Kadını (Prof. Dr. Atilla Göktürk - Mim Sertaç Tümtaş).....	7
Berdel: Kürt Kadınının Kaderle İmtihanı (Ahmet Gemi).....	12
Töre Unsuru Olarak Kadın / Kürt Kadını (Öğrt. Gör. Tunay Karakök).....	17
Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kırsal Alanında Yaşayan Kürt Kadının Vatandaşlık Haklarına Erişimi (Doç. Dr. Ayşe Gündüz Hoşgör).....	29
Modern Kürt Kadın Şairler (Yrd. Doç. Dr. Selim Temo Ergül).....	41
Di Medbaxa Ziman û Wêjeyê de Jina Kurd (İbrahim Seydo Aydoğan).....	44
Cinsel Şiddet Mağduru Kadınların Yeniden Güçlenme atratejileri (Prof. Dr. Şahika Yüksel).....	56
Kürt Kadını ve Demokratik Açılımdan Beklentileri (Öğr. Gör. Selim Şeker).....	62
Zorunlu Göçün Yrattığı Travmada Kadın ve Toplumsal Roller (Mustafa Yaşar).....	71
Kürt Kadını ve Toplumsal Statüsü (Yrd.Doç. Dr. Mustafa Aslan).....	78
Ataerkillik ve Üreme: Van'da Göçmen Kürt Kadın Örneği (Miki (Suzuki) Him).....	85
Erdelanlı Bir Kadın Saray Şiiri: Mestûre Mâhşeref Hanım (1804-1847), (Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Adak).....	91
Kadınlar Haklarını Biliyor Mu? (Yrd. Doç. Dr. Filiz Yavuz İpekyüz).....	101
Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Kürt Kadını (Prof. Dr. Abdurrahman Acar).....	109
Zagroslarda İhtar'ın İzleri (İhsan Çölemerikli).....	116
Mağdur ve Sanık Hakları Bağlamında Adli Süreçte Kürt Kadını (Av. Dr. Fatma Karakaş Doğan).....	125
Dı Du Berhemên Kurdî Yên Kılasişk De Rewşa Jina Kurd (İki Klasik Kürt Eserine Göre Kürt Kadını), (Prof. Dr. Kadri Yıldırım).....	129
Çocuk İşçiliği ve Yeni Yoksulluğun Ötekileştirdiği Kız Çocukları (Ayşegül Özbek).....	136
Demokratik Toplum Partisi Kadın Milletvekillerinin Yazılı Başında Temsili (Gülşen Bıçakçı).....	140
Türkiye'de Kürt Kadını ve Siyasi Tarih-siz-liği: 1959-1974 (Ahmet Alış).....	148
Diyarbakır'lı Annelerin Kız Çocuklarını Okula Göndermedeki Rolü (Mücella Saler).....	153
Kadın ve Cinsellik (Pinar Dursun).....	156
Kürt Kadını ve Siyasal Katılım (Öğr. Gör. Selim Şeker).....	159
Kürt Kadını ve Örgütlenme (Zozan Özgökçe).....	170
Göçmen Kürt Kadınların Kente Uyum Sorunları Bağlamında Üniversiteleri Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri Tartışması (Yrd. Doç. Dr. Ayşe Esmeray Yoğun Erçen-Bilge Akça).....	173
Feqiyê Teyran'ın Şiirinde Kadın Teması (Ayhan Tek).....	179
19'uncu Yüzyıl Batı Seyahatnamelerinde Kürt Kadınının İmajı (Metin Atmaca).....	186
Güneydoğu Anadolu'da Psikiyatrik Bozuklukların Sosyal ve Kültürel Yönleri (Prof. Dr. Can Cimilli).....	190
Ferit Edgü'nün Roman ve Öykülerinde Kadın (Leyla Tek).....	197
Kültürel Temsiller, Oryantalizm ve Sinema: Türk Sinemasında Kürt Kadının Temsilleri (Sebahattin Şen).....	205
Jin Jiyan e! (Kadın Hayattır) Atasözü İddâ mı Gerçek mi? (Ali Karadeniz).....	210
Göç Etkisiyle Kentsel Uyum ve Sosyal İlişkilerde Kadın (Bedri Çallı).....	216
Eyyubiler Döneminde Kürt Kadını (Hanedan Mensupları), (Ahmet Demir).....	218
Göç ve Ruh Sağlığı (Prof. Dr. Can Cimilli).....	228
Kadın Toplumun Çekirdeğidir (Sefer Kaçmaz).....	237
Dünya ve Kürt Kadınının Gizlenen Tarihi (Mustafa Yaşar), (Binevşani).....	241
Kürt Kadınının Sanattaki Yeri ve Sanatın Kürtlerdeki Önemi (Nevin Güngör Reşan).....	244
Hakkâri Kadını (Okan Albayrak).....	254
İslam'da Kürt Kadınının Yeri (Rabia Keleş).....	256
Tarihte Kürt Kadını ve Bazı Kürt Kadın Şahsiyetleri (Halit Yalçın).....	262
Mevsimlik Fındık İşçileri ve Emekçi Kürt Kadını (Yrd. Doç. Dr. Mustafa Aslan - Öğr. Gör. Selim Şeker).....	267
İki Göç Arasında Yalnız Anne Olarak: Kadın (Müge Boztepe).....	274
Aile Danışmanlığı ve Eğitim Merkezi Projesi Değerlendirme Raporu (Hurşit Demir).....	277
Tarih İçinde Kürt Kadını (Bildiri Özeti), (Mehmet Bayrak).....	284

BERDEL

Kürt Kadınının Kaderle İmtihanı

Ahmet GEMİ*

Öncelikle şunu bütün samimiyetimle söylemeliyim ki yaptığımız ve yapacağımız konuşmalarda hiçbir milleti, sınıfı, hele saygıdeğer Kürt kadınına incitmek, rencide etmek niyetinde değiliz. Yaptığımız şey şudur: Kürt kadınının yaşadığı sorunları tespit ve teşhis etmek ve ona göre çözüm önerileri sunmaktır.

Kongremizin bu kısmında Kürt kadının bireysel özgürlüğünü, iradesini hiçe sayan, yazgısına başkalarının yazgisına bağlayan, onu mahkeme koridorlarına iten, basına konu yapan, onurunu zedeleyen ve ayrışmalara, çatışmalara hatta ölümlere sebep olan "Berdel Evliliği" üzerinde duracağız.

Son zamanlarda yapılan araştırmalara göre ülkemizde 33 evlilik türü vardır.¹ Berdel evliliği de bu evlilik türlerinden biridir. Berdel evliliğini bu evlilik türleri arasında en çok dikkatleri üzerine toplamamasının nedeni ise, söz konusu evlilik şeklinin birtakım sorunlara yol açmasıdır. Berdel evliliği, dünyanın birçok yerinde hâlihazırda var olan ve ülkemizde özellikle Kürt toplumunda zaman zaman karşımıza çıkan çok eski bir evlilik şeklidir.

Berdel kelimesi, Arapça'dan alınan "bedel" kelimesinin zamanla "berdel" şekline dönüşmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Berdel, *değiştirmek, takas etmek, mübadele etmek* anlamlarına gelmektedir. Kürtçe' de bu kelime "*berdêl, berdêlî, berdêlî kirin*" şeklinde kullanılmaktadır.²

Arap dünyasında bu evliliğe *şigâr, zikâr ve bedel* denilmektedir. Hakkâri yöresinde görülen kepir (Yaban Değişimi de) bir Berdel evliliği çeşididir.³ Bu evlilik türü genel olarak aynı aşiret mensuplarının aile bağlarını güçlendirmek ve mal varlıklarının başka tarafa kaymasını önlemek iddiasıyla hoş görülür.

Berdel, Doğu ve Güneydoğu'da hâlihazırda var olan bir evlilik çeşididir. Bu evlilik, evlenecek iki erkeğin, evlilik çağındaki kız kardeşlerini birbirleriyle değiştirme biçiminde gerçekleşir. (Balaban,1969:163)⁴ Berdel, iki ailenin kızlarını takas yoluyla evlendirmeleridir. Bu, sadece bir gencin kız kardeşini alacağı eşe karşılık vermesi ile değil, kişinin varsa kızını ya da herhangi bir yakınını alacağı kız bedelinde vermesi şeklinde de gerçekleşebilir. Söz konusu evlilik türü dünyanın birçok ülkesinde özellikle Yemen, İran, Irak, Afganistan, Türkiye hatta Avustralya'nın kırsal kesimlerinde⁵ ve geleneksel bir yaşam sürdüren topluluklarda karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kırsal kesimlerde, ekonomik durumun iyi olmadığı ve okuma-yazmanın yaygın olmadığı yerlerde Berdel evliliğine rastlanmaktadır.

*Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Arap Dili ve Edebiyatı Doktora Öğrencisi.

¹Sezen, Lütfi, "Türkiye Evlenme Biçimleri", AÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 2, Erzurum, 2005, s.53,185-196.

²D.İzoli, *Ferheng*, Kurdi-Tirki, Türkçe-Kürtçe, Deng Yay, İstanbul, 1992,s.53.

³Balaban, Ali Rıza, *Evlilik Akralık Türleri*, İzmir, 1982, s.41.

⁴Balaban, a. g. e. s.41.

⁵Balaban, a. g. e. s.43.

Berdel evliliği, yerine getirilmesi gereken bir emir olup tarafların bu evliliğe itiraz etmeleri hoş karşılanmaz. Bu evlilikte genç çiftlerin hepsi aynı muameleye tabi iken meydana gelen kötü sonda en fazla etkilenenin kadın olması ve kadın tarafının meydana gelen sorunların müsebbibi olarak görülmesi, kadını hedef haline getirmeye yetmiştir.

Son zamanlarda Türk filmlerine ve dizilere de konu olan Berdel evliliğine genellikle Doğu ve Güneydoğu'da rastlanmaktadır. Berdelin çok yaygın olmasa da günümüzde varlığını sürdürdüğü bir gerçektir. Bu evlilik türü genç çiftlerden onay alınmadan aile büyükleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Oysa evliliğin gayesi aile yuvasının kurulması ve çiftlerin mutluluğudur. Berdel evliliği sadece kadın tarafın hakkına değil aynı zamanda erkek tarafının da hakkına bir tecavüzdür. Zira evlenecekler, aile büyüklerinin verdikleri berdel evlilik kararlarına karşı çıkamazlar.

Nûbihar dergisinin 108. sayısında R.Karakaya "*Berdel birîneke kûr e/Berdel derin bir yaradır*" adlı yazısında Berdel evliliğinin kaçınılmaz sonucunu anlatmaktadır. Olay şöyledir: Üniversite muzunu ve İstanbul'da yaşayan Fesih, annesinin ısrarlarına dayanamayarak dayısının kızıyla berdel evliliğiyle evlendirilir. Ancak evlendikten birkaç gün sonra ailesini geride bırakarak İstanbul'a döner ve bu evliliği hazmedemediği için ailesinden uzaklarda ayrı yaşamak ister. Fakat zaman zaman eve uğramayı da ihmal etmez. Fesih'in oğlu Ferhad artık büyümüş ve Dicle Üniversitesi'ni kazanmıştır. Bu dönemde Fesih, ikinci kez evlenme kararı alır. Konuyu arkadaşına açtığı anda arkadaş, şayet evlenirsen bundan eşin, çocukların, berdel verdiğin kız kardeşin ve çocukları olmak üzere birçok kişi etkilenir diyerek buna karşı çıkar. Birkaç gün sonra Fesih, İzmir'e yaptığı bir gezi esnasında bir otel odasında yatağında ölü bulunur.⁶ Yani Fesih ikinci evliliğini yapmadan berdel evliliğinden bizar olarak hayata gözlerini yumar.

Tabii ki Berdel evliliklerinin hepsi kötü şekilde sonuçlanmayabilir; yani evliliklerinden mutlu olan birçok çift bulunabilir. Hatta karşı taraf çiftinde çıkabilecek bir sorun veya daha ağır şekliyle boşanma karşı taraftaki çifti etkilemeyebilir. Bu, hiçbir zaman Berdel evliliğine meşruiyet kazandırmaz.

Berdel'in ne zamandan beri uygulamada olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, söz konusu evlilik türünün İslam öncesi Arap toplumunda yaygın olduğu ve bu evlilik türünün Yahudiler'den alındığı söylenmektedir. Yani Berdelin tarihi 1500 yıl öncesine dayanmaktadır.

Berdel evliliğinde karşılıklı verilen kadınlar birbirlerine otomatik olarak bağlıdırlar. Birinin mutluluğu diğerinin mutluluğuna sebep olduğu gibi birinin mutsuzluğu ötekinin mutsuzluğuna sebep olabilmektedir. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM)'un 2006 yılında 97 köyde evli 472 kadınla yaptığı ankete göre Berdel usulüyle evlenenlerin oranı %15,7'dir. KAMER tarafından yapılan araştırmalara bakıldığında Berdel evliliğinin Doğu ve Güneydoğu'da en az %4 -5 civarında olduğu anlaşılmaktadır. Bu rakamsal olarak her ne kadar az görünse de toplum üzerinde bıraktığı etki itibarıyla önemsenmesi gereken bir orandır.

1. ŞEKLİ:

Berdel evliliği, ailelerin anlaşmasıyla iki taraf kızlarının belirlenen bir törenle değişimidir. Başlık sorununu ortadan kaldıran bu evlilik türü hem kızı hem de oğlu bulunan iki ailenin karşılıklı olarak hem kızlarını hem de oğullarını evlendirmeleriyle gerçekleştirilir.⁷

⁶R.Karakaya, *Nûbihar* dergisi, sayı 108, s. 84-87.

⁷Sezen, Lütfi, a. g. e.

Berdel'i üç şekilde sınıflandırabiliriz.

1. Eş Zamanlı Berdel: Bu Berdel şekli şöyledir: Düğün günü iki tarafın düğün alayları kendi gelinlerini almak üzere evden çıkarlar. Gelinler aynı saatte, aynı yerde, aynı nizam ve intizam içinde değiştirilirler.⁸

2. Orta Vadeli Berdel: Bu Berdel türünde ise gelin değişimleri birkaç günü alabilir. Önce bir taraf kendi gelinlerini götürürken karşıki taraf birkaç gün sonra düğününü yapmaktadır. Bu süre zarfında gelinler birbirleriyle tanışma fırsatını elde ederler.

3. Uzun Zamanlı Berdel: Bu şekildeki Berdel türü genellikle kız kaçırma olaylarından sonra gerçekleşmektedir. Şöyle ki: Doğuda kız kaçırmak, büyük cesaret gerektiren bir şeydir. Hele kaçırılan kız, büyük aşirete mensup bir ailenin kızı ise iş daha da zorlaşmaktadır. Bu durumda kaçırılan kızın ailesi barışmaya yanaşmaz. Bu ya büyük aile kavgalarına sebep olur ya da barışılır. Bu durumda kaçırılan kız tarafı da kızlarına karşılık karşı taraftan bir kız alır. Buna ek olarak da yine karşı taraftan silah, para v.s. alınır.

Bu tür Berdel şekli kan davaları sonlandırılırken de görülür. "Dökülen kan, her zaman kan ile yıkanmaz. Kan yıkamanın iki aracı vardır: para ve kadın. Öldürülen kişinin kardeş ya da oğluna, bunlar olmazsa ailesine kesinlikle ya kan parası verilir ya da öldürülen kişinin kızı ya da kız kardeşi, yoksa bir akrabası verilir."⁹ Berdel Evlilikleri'nde genellikle çeyize rastlanmaz. Şayet çeyiz hazırlanacaksa her iki taraf da birbirlerine eşit çeyiz hazırlarlar.

2. NEDENLERİ:

•Yazılı kültürden ve sistematik bilgiden yoksun halkların çoğunda olduğu gibi Kürtler'de de okuma yazma oranının düşük olduğu ve cehaletin kendisini hissettirdiği yerlerde Berdel evliliğine rastlanmaktadır

•Doğudaki birçok huzursuzluğun temelinde ekonomik az gelişmişlik yatmaktadır. Bu, hayatın her safhasında kendisini göstermektedir. Berdel evliliğinin birçok sebebi olmakla beraber ekonomik az gelişmişlik de bu evliliğin sebepleri arasındadır. Bununla birlikte:

- Başlık parası ve çeyiz masraflarının çok olması,
- İslam dininin sağlıklı bir şekilde anlatılmamış olması,
- Ailelerin parçalanmaktan korkmaları,
- Şafii mezhebinin velayet görüşünün yanlış yorumlanması,¹⁰
- Aileler arası çatışmalar gibi hususların Berdel evliliğine neden olduğunu düşünmekteyiz.

3. DİNİ BOYUTU:

Eski Yunanlılar, "kadını can yakan ateş, çaresi bulunmayan yılan sokması, şeraretin menbaı ve başı", eski Roma ve Avrupa'da kadın "kötülüğün kaynağı", Fransız tarihinde kadın, "insan mıdır, değil midir?" tartışmaları ile temayüz ederken; İngiliz tarihinde de kadın kutsal kitap olan İncil'e dokunamazken¹¹ İslamiyet kadını cehalet çukurlarından çıkararak erkeğe eşit bir konuma getirmiş¹² ve cenneti ayakları altına sermiştir.¹³

⁸Yücel, Müslüm, *Berdel*, Kesit Yay., İstanbul, 2006.s.17.

⁹Yücel, a. g. e, S. 15.

¹⁰Hukuk dilinde velayet, başkaları adına onların rızaları aranmaksızın hukuki işlemde bulunma yetkisini ifade eder. Aile hukukunda velayet eksik ehliyetli ve ehliyetsizlerin bir yakını tarafından rızaları alınarak veya alınmaksızın evlendirilme yetkisidir. Özellikle Hanefiler'in dışındaki mezheplerde kadınlar, bazı durumlarda rızaları aransa bile, ancak velileri aracılığıyla evlenebildikleri için velayetin bu anlamda özel bir önemi vardır. Bu mezhepler "velisiz nikâh olmaz" (Buhari, "Nikah", 36; Ebu Davud, "Nikah", 19; Tirmizi, 14, 17) hadisini ve benzeri hadisleri mutlak olarak değerlendirmekte ve her durumda kadınların-rızaları alınsa bile – sadece velileri aracılığıyla evlenecekleri söylenmektedir. Hanefiler'de ise bu hadislere tam ehliyeti olmayan kadınların ancak velileri aracılığıyla evlenebilecekleri şeklinde yorumlanmaktadır. Hanefiler'e göre akıl- baliğ olan kadın, aynen erkek gibi velisinin aracılığına gerek olmaksızın evlenebilir. (Divantaş/İlimihal, Heyet, İstanbul 1999, C.2, s.211-212)

¹¹Avcı, Gültekin, *Kiyamet Kadınları*, İstanbul, 2007, s.66-69

¹²Orman, Abdel Rahim, *İslam Kültüründe Aile Planlaması*, Ankara 1997, s.52-67.

¹³ el-Acluni, *Keşfü'l-hafa*, Beyrut, C: 1, s. 335.

İslam toplumunda kadına yönelik olumsuzluklar bireylerin bizzat kendisini bağlar. Evliliklerde ortaya çıkan problemler İslam'ın egemenliğinden değil, erkeğin egemenliğinden kaynaklanmaktadır. İslam dini her türlü gayri meşru evliliğe karşıdır. Evliliğin sahih olması için, tarafların rızası, tarafların birbirlerine denk olmaları, aleniyet vb. şartların gerekli olduğunu vurgulayan İslam, şüpheli, cebri ve tarafların rızası olmadan gerçekleşen evliliklerin ivedilikle sonlandırılmasını emreder. Nitekim babasının zoruyla evlendirilen bir kadının Hz. Peygamber'e durumu arz etmesi üzerine Hz. Peygamber, onu kocasından ayırmış ve "kadınları zorlamayın," buyurmuştur.¹⁴ Yine Hz. Peygamber, evlilikleri konusunda kadınlara danışılması gereği¹⁵ hususunda tavsiyelerde bulunarak kızlarının evlilikleri hususunda bizzat kendisi kızlarına danışarak kızların istekleri doğrultusunda hareket etmiştir.¹⁶ Hal böyle iken İslam ve kutsal metinlerden haberdar olmayan bazı kimseler Berdel evliliğinin İslam'ın bir ürünü olduğunu ileri sürmektedirler.¹⁷ Oysa Hz. Muhammed (SAV)'in ortadan kaldırdığı ve yasakladığı evlilik türlerinin başında Berdel evliliği gelmektedir.

İslam dini, ergenlik yaşına gelmiş akıllı insanları mükellef (sorumlu) kabul ederek tercih ve tasarruflarında özgür bırakmıştır. Evlilik gibi kutsal bir işte de çiftlerin özgür iradeleriyle karar vermelelerinin yolunu açık bırakmıştır. Yüce Allah, şahsi sorumluluğa işaret ederek¹⁸ herkesin kendi yapacağına karşılığını bulacağını¹⁹ kutsal kitabında belirtmiş ve kuralların hoş olmayan hareketlerinden de razı olmamıştır. Şayet taraflar birbirlerine denkse ve birbirleriyle görüşüp anlaşmaya varmışlarsa bu evliliğin dinen herhangi bir mahzuru yoktur. Ancak berdelde kararın aile meclislerince alındığını düşündüğümüzde genç çiftçilerde özgür irade hakkının olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Din, her türlü sorunlu evliliğe karşıdır. İslam dini birkaç evlilik türünü yasaklamıştır. Berdel evliliği de yasaklanan evlilik türlerindedir. Berdel evliliği, İslami literatürde *eş-Şiğar* olarak geçmektedir. *Şiğar*, lügatte köpeğin idrarını yapmak için ayağını kaldırması anlamındadır.²⁰ Şiğar nikâhı, bir kimsenin diğerine "beni kız kardeşinle, kızınla veya velisi bulunduğu bir kızla evlendirirsen, bende seni kız kardeşim, kızım veya velisi olduğum bir kızla evlendiririm," diye teklifte bulunmasıdır. Böyle bir evlilikte mehir yoktur. Onlardan her birisinin mehri diğeri karşılığında olur. Aralarında mehir kalktığı için bu nikâha *şiğar* denilir.²¹

Sahih-i Buhari ve Müslim'de İbn-i Ömer'den şu rivayet yapılmıştır: "Hz. Peygamber *şiğarı yasakladı*"²² Hz. Peygamber: "la *şiğare fi'l-islam/İslam'da da berdel yoktur*."²³ diyerek Berdel evliliğini yasaklamıştır. Ayrıca âlimlerin hepsi de bu nikâhın haram olduğu görüşündedir. İmam Şafii, bu nikâhın batıl olduğunu söyler. Ömer ve Zeyd b. Sabit'ten gelen rivayete göre kadınla erkeğin ayrılması gerekir.²⁴ Hanbelîler de mehir belirlensin belirlenmesin bu nikâhın fasid olduğu görüşündedir. el-Harkî şöyle der: "Bir kimse velisi bulunduğu bir kızı başkasıyla evlendirir, kendisi de velisi bulunduğu kızla evlenirse mehir belirseler bile bu nikah geçerli olmaz."²⁵

¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1, 364.

¹⁵ Buhari, *İkrah*, 3.

¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6, 78.

¹⁷ Yücel, a. g. e. s. 19.

¹⁸ Zilzal Suresi, 7-8; "Necm Suresi", 38-39.

¹⁹ Casiye Suresi, 22.

²⁰ Zemaşehri, *Esas'ül-Belağ*e, Dari Sadir, Beyrut 1965. Şiğar maddesi, s. 332.: İbnü Kuddame, *El Muğni*, Daru Aleml'i-Kütüp, Riyad 1999. C. 10.s. 42.

²¹ İbnü Kuddame, a. g. e. C. 10, s.43.

²² Müslim "Nikah", 60. [Ayrıca bk .Nesai, "Nikah", 60; "Hiyel", 15,16; İbn Mace, "Nikah", 16.

²³ İbnü Kuddame, a. g. e. C. 10, s. 43.

²⁴ İbnü Kuddame, a. g. e. C. 10, s. 42.

²⁵ İbnü Kuddame, a. g. e. C. 10, s. 44.

Berdel evliliklerini büsbütün gayri meşru sayamayız. Böyle bir şeyi söylemek birçok soruna sebep olabilir. İslam dini, Berdel evliliğinin meşru zemine oturması için kadına mehrin verilmesini şart koştur. Buna ek olarak tarafların rızası, denklik v.s. gibi şeyler evliliğin meşru olması için şart koştur.

4. AHLAKİ BOYUTU:

Evlilik, evlenmelerinde herhangi bir engel bulunmayan bir erkek ile kadının kendi iradeleriyle, birlikte yaşamalarına imkân veren ve onlara karşılıklı bazı hak ve sorumluluklar yükleyen bir sözleşmedir. İnsan tabiatı gereği sıcak bir aile yuvası kurup huzurlu ve mutlu olmak ister. (Rum 30/21) ayeti de ifade etmektedir ki evlilikte amaç, eşlerin birbiri aracılığıyla huzur ve mutluluğa ulaşmasıdır. Bu huzur ve mutluluğun ve eşler arasındaki sevgi ve şefkatin kaynağı ise Allah'tır. Evliliklerin ahlaki olabilmeleri için hukuki ve dini şartlara uygun yapılmaları gerekmektedir.

5. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

- Berdelin büsbütün ortadan kaldırılması için gerekli olan çabanın toplumun her kesiminden gelmesi gerekmektedir. İslam ilahiyat camiasına iş düştüğüne inanmaktayız. Vaazlar ve hutbelerle Berdel evliliğinin dini boyutları dile getirilmelidir ve bunlar halkın dili olan Kürtçe ile yapılmalıdır. Bununla birlikte:
- Berdel evliliğini yapanlar cezalandırılmalı veya caydırıcı tedbirler alınmalıdır.
- Evlenen çiftler devletçe desteklenmelidir.
- Ders kitaplarına evlilik ile ilgili konular konmalıdır.
- Bölge ekonomik olarak kalkındırılmalıdır.

SONUÇ

Berdel konusunda bizi sevindiren bir şey varsa o da bu evlilik türünün eskiye nazaran azalmış olmasıdır. İslamın evlilikteki velayet şartının yanlış yorumlanması birçok evlilik çeşidinde olduğu gibi Berdel evliliğinde de karşımıza çıkmaktadır. Kürt kadınının başına gelebilecek her türlü sıkıntı ve eziyeti peşinen kabullenmesi ve kadere olan teslimiyeti onun her türlü sıkıntıya katlanmasına sebep olmuştur. Ataerkil aile yapısı Kürt kadınının öne çıkmasına ve sorunlarını dile getirmesine engel olmuştur.

KAYNAKÇA

- el-Acluni, *keşfu'l-hafa*, Beyrut ty.
- Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Çağrı Yay, İstanbul, 1981.
- Avcı, Gültekin, *Kıyamet Kadınları*, Metropol Yay, İstanbul, 2007.
- Balaban, Ali Rıza, *Evlilik Akralık Türleri*, İzmir, 1982.
- D.İzoli, *Ferheng*, Kurdi-Tirki, Türkçe-Kürtçe, Deng Yay, İstanbul 1992.
- Divantaş /ilmihal, Heyet, Türk Diyanet Vakfı Yay, İstanbul, 1999.
- İbni Kuddame, *el-muğni*, Dari Alimü'l Kütüb. Riyad, 1999.
- Omran, Abdel Rahim, *İslam Kültüründe Aile Planlaması*, DİB. Yay, Ankara, 1997.
- Sezen, Lütfi, *Türkiye'de Evlenme Biçimleri*, AÜ Türkiyat Araştırmaları dergisi, Sayı 27, Erzurum, 2005.
- Yücel, Müslüm, *Berdel*, Kesit Yay, İstanbul, 2006.
- Zemaşeri, Esas'ül-Belağ, *Daru Sadir*, Beyrut, 1965.